

WILLIAM G. JOHNSON

JEŽÍŠ Z NAZARETA

Jeho život, poselství a utrpení

OBSAH

PRVNÍ ČÁST	
JEHO ŽIVOT	23
ÚVOD	
Nesrovnatelný Kristus	29
Pět faktů z historie	32
Ježíš z Nazareta byl skutečnou postavou	33
Ježíš byl ukřižován	34
Ježíšovo tělo zmizelo	34
Svědectví učedníků	35
Křesťanství a Ježíšovo vzkříšení	36
PRVNÍ KAPITOLA	
JEHO ZEMĚ, JEHO DOBA	39
Země	41
Jak Ježíš vypadal?	42
Život v Ježíšově době	44
Ježíšova doba	46
Plnost času	51
Doporučené čtení	53
DRUHÁ KAPITOLA	
MŮŽEME DŮVĚŘOVAT EVANGELIÍM?	55
Evangelium a Ježíš	56
Předpoklady	58

Jen to, co je součástí přirozeného, je platné	59
Historie jako nepřetržitý sled akce a reakce	60
Evangelia jsou čistě lidským výplodem	61
Proč můžeme důvěřovat evangeliím	62
Soulad s realitou	62
Očití svědkové	63
Neporušený řetěz předávání	64
Rané hymny oslavující Ježíše	66
Alternativní předpoklady	67
Fascinující studium	68
Doporučené čtení	69

TŘETÍ KAPITOLA

VĚČNÉ SLOVO **71**

Kristovo sestoupení a vystoupení	72
Jan 1,1–18	73
První sloka: Píseň z věčnosti (Jan 1,1–5)	74
Druhá sloka: Posel Světla (Jan 1,6–8)	78
Třetí sloka: Světlo vstupuje do světa (Jan 1,9–13)	80
Čtvrtá sloka: Sláva Slova, které se stalo tělem (Jan 1,14–18)	81
Doporučené čtení	83

ČTVRTÁ KAPITOLA

BŮH S NÁMI **85**

Evangelium podle Matouše	87
Evangelium podle Lukáše	90
Narození z panny	91
Marie	93
Ježíš a Mojžíš	94
Dospívání v Nazaretě	94
Doporučené čtení	96

PÁTÁ KAPITOLA

MUŽ S VIZÍ **97**

Ježíšův křest	99
Ježíš a Jan	100
Janovo poselství	100
Proč byl Ježíš pokřtěn	102

Potvrzení z nebe	103
Na poušti	105
Ježíš byl pokoušen	105
Tři pokušení	106
Realita zla	106
Jak vítězit	106
Druhý Adam	107
Tři zkoušky	107
Kořeny pokušení	108
Doporučené čtení	108

ŠESTÁ KAPITOLA

BRATRANCI 109

Jan a Ježíš	110
Dva věky	112
Ten největší ... ten nejmenší	113
Velikost Jana Křtitele	115
Velikost se nezakládá na vzhledu	115
Velikost jako věrnost principům	116
Velikost a odvaha	116
Velikost upozaduje vlastní já	116
Smrt Jana Křtitele	117
Proč Ježíš nezachránil Janův život?	119
Doporučené čtení	120

SEDMÁ KAPITOLA

PÁN CHRÁMU 121

Důležitost Janova evangelia	122
Náčrt Ježíšovy služby	125
První učedníci	127
Svatba v Káně	129
Očištění chrámu	131
Druhý chrám	133
Doporučené čtení	133

OSMÁ KAPITOLA

MUŽ OTEVŘENÝ VŠEM LIDEM 135

Noční návštěva	136
----------------	-----

Pohled a žij!	138
O vodě a mužích	141
Druhý zázrak v Káně	144
Čekání u vody	145
Doporučené čtení	147

DEVÁTÁ KAPITOLA

GALILEJEC 149

Galilea: jeho země	149
Dvanáct	152
Muži, které si Ježíš vybral	154
Nevzdělaní lidé	155
Různost	155
Lidé s vadami	156
Žáci	157
Osoby, které si Ježíš vybral	158
Doporučené čtení	160

DESÁTÁ KAPITOLA

JEŽÍŠ A KONFLIKTY 161

Konflikt s rodinou	162
Konflikt s lidmi v Nazaretě	164
Konflikt s náboženskými autoritami	167
Konflikt s mocnostmi temnoty	170
Doporučené čtení	172

JEDENÁCTÁ KAPITOLA

JEŽÍŠ A SLABÍ 173

Běžní lidé	173
Nemocní	176
Ženy	179
Děti	182
Doporučené čtení	184

DVANÁCTÁ KAPITOLA

STÍN KŘÍŽE 185

Krise v Galileji	186
V Cesareji Filipově	190

Byl proměněn	194
Doporučené čtení	196
TŘINÁCTÁ KAPITOLA	
TEMNOTA A SVĚTLO	197
Slepota a zrak	198
Světlo a temnota: Janovo evangelium	202
Doporučené čtení	208
ČTRNÁCTÁ KAPITOLA	
VELKOLEPÉ ZÁZRAKY	209
Odhodlaný Kristus	210
Ježíš	211
Učedníci	211
Zástup	212
Žena, která nechtěla odejít	213
Opravdová velikost	215
Malý muž na stromě	217
Lazar	218
Doporučené čtení	221
DRUHÁ ČÁST	
JEHO POSELSTVÍ A UTRPENÍ	223
ÚVOD	
Proč učil Ježíš v podobenstvích	227
PATNÁCTÁ KAPITOLA	
CO JEŽÍŠ UČIL O BOHU	229
Otec	229
Otec má touhu dávat	230
Otec zná naše poměry a naše potřeby	231
Otec se stará o každou naši potřebu	232
Bůh je ten, kdo nás hledá	233
Spravedlivý Bůh	234
Můj Otec, váš Otec	236
Doporučené čtení	237

ŠESTNÁCTÁ KAPITOLA**CO JEŽÍŠ UČIL O SOBĚ 239**

Jeho jména	240
Ježíš jako Syn	241
Ariánský spor	242
Otec a Syn	245
Odpuštění hříchů	247
Výroky „Já jsem“	248
„Já jsem chléb života“ (JAN 6,35.48)	249
„Já jsem světlo světa“ (JAN 8,12)	249
„Já jsem“ (JAN 8,58)	250
„Já jsem dveře“ (JAN 10,7–8)	251
„Já jsem dobrý Pastýř“ (JAN 10,11.14)	251
„Já jsem vzkříšení a život“ (JAN 11,25)	252
„Já jsem ta cesta, pravda i život“ (JAN 14,6)	252
Doporučené čtení	253

SEDMNÁCTÁ KAPITOLA**CO JEŽÍŠ UČIL O DUCHU SVATÉM 255**

Duch svatý v Ježíšově životě a službě	256
Otec, Syn a Duch svatý	258
Jan 14,16–18	259
Jan 15,26	261
Jan 15,26	262
Jan 16,7–15	262
Jméno Otce, Syna a Ducha svatého	265
Věk Ducha	266
Duch svatý a misie	266
Doporučené čtení	267

OSMNÁCTÁ KAPITOLA**CO JEŽÍŠ UČIL O NEBESKÉM KRÁLOVSTVÍ 269**

Království je již zde	271
Království, které má přijít	273
Povaha království	274
Život v království	275
Občané nebeského království (MATOUŠ 5,3–12)	275
Udělat ze světa lepší místo (MATOUŠ 5,13–16)	276

Praktikování lepší spravedlnosti (MATOUŠ 5,17–48)	276
Autentické náboženství (MATOUŠ 6,1–18)	279
Život zaměřený na cíl (MATOUŠ 6,20–24)	280
Důvěra v nebeského Otce (MATOUŠ 6,25–34)	281
Vztah k ostatním (MATOUŠ 7,1–6)	281
Nesení ovoce (MATOUŠ 7,15–23)	281
Stavba pro věčnost	282
Doporučené čtení	282

DEVATENÁCTÁ KAPITOLA

CO JEŽÍŠ UČIL O MILOSTI **283**

Podobenství o milosti	284
Dělníci na vinici	284
Celník a farizeus	287
Marnotratný syn	288
Podobenství o hostině	291
Proměněn milostí	293
Doporučené čtení	296

DVACÁTÁ KAPITOLA

CO JEŽÍŠ UČIL O UČEDNICTVÍ **297**

Vztah k Ježíši Kristu	299
Učedník jako žák	302
Pravý učedník a falešný učedník	304
Učednictví a praktické křesťanství	305
Učednictví a pokora	305
Učednictví a Boží vůle	306
Učednictví a Ježíšova slova	306
Učednictví a láska	306
Učednictví dnes	306
Doporučené čtení	308

DVACÁTÁ PRVNÍ KAPITOLA

CO JEŽÍŠ UČIL O SOBOTĚ **309**

Ježíšovo zachovávání soboty	311
Ježíšovy sobotní zázraky	314
Ochrnutý u Bethesdy (Jan 5,1–15)	315
Posedlý v synagoze (Marek 1,21–28)	316

Petrova tchyně (Marek 1,29–31)	316
Muž s uschlou rukou (Marek 3,1–6)	316
Muž slepý od narození (Jan 9,1–41)	318
Sehnutá žena (Lukáš 13,10–17)	318
Muž s vodnatelností (Lukáš 14,1–6)	319
Pán soboty	320
Doporučené čtení	321

DVACÁTÁ DRUHÁ KAPITOLA

CO JEŽÍŠ UČIL O KONCI **323**

Apokalypsa: Konec je blízko!	324
Výklad Marka 13	327
Znamení na nebi	330
Podobenství o druhém příchodu	332
Ježíšova životní rada	333
Doporučené čtení	335

DVACÁTÁ TŘETÍ KAPITOLA

CO JEŽÍŠ UČIL O MODLITBĚ **337**

Ježíšův modlitební život	338
Při křtu	339
Vybrání Dvanácti	339
Když se přiblížil vrchol jeho služby	339
Když se potkal s Řeky	340
V Getsemane	341
Modlitba v Ježíšově učení	342
Ježíšova vzorová modlitba	345
Modlitba Páně	346
Prosby za království	348
Prosby učedníků	350
Doporučené čtení	352

DVACÁTÁ ČTVRTÁ KAPITOLA

CO JEŽÍŠ UČIL O MOCI, SEXU A PENĚZÍCH **353**

Moc	354
Ježíš a použití síly	357
Sex	358
Peníze	360
Doporučené čtení	364

DVCÁTÁ PÁTÁ KAPITOLA**OD „HOSANNA“ AŽ PO „UKŘÍŽUJ HO“ 365**

Sled událostí	368
Pomazání v Betanii	370
Marie z Magdaly a „hříšná žena“	371
Triumfální vjezd	372
Doporučené čtení	375

DVCÁTÁ ŠESTÁ KAPITOLA**MESIÁŠ PROTI CHRÁMU 377**

Ježíš a fíkovník	377
Mesiáš přichází do chrámu	379
Napaden náboženskou elitou	381
Pronikavé podobenství	383
Nesvatý komplot nesvaté aliance	384
Zrádná otázka	386
Vážná otázka	388
Závěrečná otázka	390
Dar lásky	391
Doporučené čtení	392

DVCÁTÁ SEDMÁ KAPITOLA**POSLEDNÍ ÚTERÝ 393**

Janova zpráva o pašijovém týdnu	394
Intriky	396
Poslední večere	399
Getsemane	401
Petr	404
Doporučené čtení	405

DVCÁTÁ OSMÁ KAPITOLA**SOUDCE PŘED SOUDEM 407**

Zatčen v zahradě	408
Ježíš a Kaifáš	410
Kaifáš	413
Ježíš a Pilát	415
Pilát Pontský v dějinách a legendách	416
Petr a Jidáš	419
Doporučené čtení	420

DVACÁTÁ DEVÁTÁ KAPITOLA

GOLGOTA	421
Sedm výroků z kříže	422
Golgota	424
Římský kříž	426
Židovský kříž	427
Boží kříž	428
Můj kříž	429
Proč jsi mě opustil?	431
Hlasité zvolání	432
Ježíš nabídl úplnou a jedinou dostačující obět	433
Ježíš demaskoval satanův charakter	433
Ježíš zpečetil naše spasení	433
Odpuštění na kříži	434
Doporučené čtení	435

TŘICÁTÁ KAPITOLA

JE VZKŘÍŠEN	437
Události první neděle	439
Ježíš se zjevil ženám	439
Ježíš se zjevuje Petrovi	442
Ježíš se zjevil na cestě do Emaus	443
Ježíš se zjevuje v neděli večer	444
Postřehy o prvních zjeveních po vzkříšení	445
Vzkříšený Pán se později zjevuje Tomášovi	445
V Galileji	446
Jakubovi	448
Doporučené čtení	449

TŘICÁTÁ PRVNÍ KAPITOLA

NEKONEČNÝ PŘÍBĚH	451
Ježíš po nanebevstoupení	451
Zpátky na zemi	456
Příběh a my	461

PRVNÍ KAPITOLA

JEHO ZEMĚ, JEHO DOBA

Příběh Ježíše z Nazareta, který se nachází v evangeliích, vyvolal záplavu spekulací jak mezi věřícími, tak mezi nevěřícími. Jaký doopravdy byl? Jak uvažoval? Jaké bylo tajemství jeho bytí?

Tato témata vzešla od nejerudovanějších evropských učenců za posledních více než sto let. Na počátku osmnáctého až do dvacátého století němečtí a francouzští teologové – obzvláště němečtí – napsali celou řadu Ježíšových „životů“. Jako děti osvěcenství se snažili zobrazit Ježíše oproštěného od teologických spekulací, Ježíše osvobozeného od církevních omezení – opravdového člověka Ježíše.

Toto počínání zarazila publikace Alberta Schweitzera *Hledání historického Ježíše* z roku 1906. Šokující analýza, ve které se Schweitzer kriticky podíval na každý z těchto „životů“, ukázala, že zatímco tyto publikace si kladly za cíl popsat „skutečného“ Ježíše, nakonec vždy šlo spíše o portrét samotného autora. Ježíš se v knize zjevil v podobě německého profesora nebo francouzského učitele!

Poté, co Schweitzer rozbořil předchozí Ježíšovy „životy“, pokusil se načrtnout Ježíšův portrét sám. Vykreslil jej jako radikální osobnost, naprosto neodpovídající tehdejšímu optimismu stojícímu na víře v nevyhnutelný rozvoj, tak charakteristickému pro devatenácté století. Tento Ježíš byl apokalyptickou postavou; někým, kdo věřil v konec světa a kdo se sám vrhl do soukolí dějin, aby lidstvo zachránil.

Schweitzerova reflexe Ježíše měla významný vliv na jeho vlastní život. Získal už doktorát v teologii i v hudbě – znovu přivedl do módy hudbu Johanna Sebastiana Bacha – a opět se vrátil do školy, aby dokončil třetí doktorát z medicíny. Pak opustil pohodlí a prestiž v Evropě a vydal se sloužit lidem v rovníkové Africe tím, že založil a provozoval nemocnici v Lambaréné.

I když pominula vlna psaní Ježíšových „životů“, fascinace mužem z Nazareta nijak nepolevila. Pro romanopisce, dramatiky a scenáristy byl Ježíš pořád inspirující, ba až provokativní postavou, někým, s kým měli potřebu se konfrontovat. Je „Jesus Christ Superstar“, jak to vyjádřil Andrew Lloyd Weber.

Všechna tato tvůrčí invence, která se projevila v dílech o Ježíši od učených teologů až po muzikály ozářené reflektory Broadwaye, nám ale moc nepomáhá ve zjištění, kým Ježíš vlastně je. Je spíše vyjádřením postojů autorů a dramatiků než předáním poznání o Ježíši samotném.

Abychom se dostali k reálnému Ježíši, musíme se vrátit zpátky do časů, ve kterých žil. Žil v prvním století našeho letopočtu, ne ve století devatenáctém ani ve dvacátém, a už vůbec ne v dvacátém prvním. Nebyl to svět vymyšlený, ale reálný – v tehdejších podmínkách, plný skutečných lidí. Tito lidé dělali záznamy o své době a mnoho z jejich spisů se nám dochovalo a můžeme je prostudovat. Konkrétně dva z nich nám poskytují celou řadu informací: Prvním byl Josef Flavius, Žid, který žil v letech 37 až 100 po Kr. a psal rozsáhlé statě o svém národě. Druhým je Filón Alexandrijský, také Žid, který žil přibližně v letech 20 př. Kr. až 50 po Kr. a jehož poznámky dobře osvětlují Ježíšovu dobu.

Pak je zde ještě archeologie. Při vykopávkách byla odkryta města zmíněná v evangeliích i další místa v Palestině, která už dávno neexistují. Nashromážděných důkazů je velmi mnoho. Dnes víme, jak tehdy lidé žili, co jedli, jaká byla jejich předpokládaná délka života a mnohem víc.

Ježíšův svět vyšel na světlo. Můžeme ho vidět v jeho zemi a v jeho době, vidět ho reálně, ne jen ve fantazii.

ZEMĚ

Pokud budete mít někdy šanci navštívit Svatou zemi, rozhodně ji využijte. Určitě to bude pro vás zkušenost zajímavá, vzrušující a velmi inspirativní. A překvapivá.

Mým prvním překvapením bylo to, jak je Izrael *malý*. Poletíte do Tel Avivu a zamíříte na východ do Jeruzaléma. Budete „stoupat“, jak se to píše v Bibli, do Jeruzaléma, protože Jeruzalém je ve výšce 754 m nad mořem. Cesta z Tel Avivu je krátká, jen asi 60 km. Když pojedete dál, cesta se bude prudce svažovat do Jericha a k Mrtvému moři. Urazíte jen dalších 35 km a jste tam. Je pozoruhodné, že během pár hodin projedete napříč celou Svatou zemí; je to jen 95 km. Od jihu na sever je to dále, ale pořád je to malinká země. Z Beer-Ševy do Galileje a k pramenům Jordánu je to asi 260 km; celková plocha je 20 770 km².

A přitom se toho v této malé zemi tolik událo. Kolik důležitých událostí mělo dějiště právě tady! Ve starověku zde kráčely armády – Egypt proti Babylónu či Asýrii, Babylón a Asýrie proti Egyptu. Dnes je Izrael obklopen mocnými arabskými státy; je to taková kohoutí aréna Blízkého východu.

Dalším aspektem, který překvapuje, je skutečnost, jak rozmanitá tahle malá země je. Je to země kopců a planin, úrodných oblastí i pouští, stále se měnící a nestálá. Úplně na severu jsou cedry v chladu libanonských hor; dole na jihu je obrovské slané moře, tak husté, že se v něm nepotopíte. Středozemní moře tvoří její západní hranici a Velká příkopová propadlina určuje západní hranici s řekou Jordán, která se pak svažuje do nejnižší položeného místa na světě, ležícího (420 m) pod hladinou světových oceánů.

Tyto různé oblasti země, tak vzájemně odlišné a nevelké, měly už od pradávna svá pojmenování: Negev (step až poušť na jihu), Araba (údolí Jordánu) a Šefela (přímořská judská nížina).

Ze všech oblastí Svaté země mě nejvíce fascinuje Galilea. Ne nijak velká řeka Jordán zde vtéká do jezera, jehož vody se lesknou ve slunci.

Na kopcích a v údolích lidé stále pěstují olivovníky a vinnou révu. A jako tehdy i dnes rybáři vyjíždějí den co den za svým úlovkem.

Samotné jezero je mimořádně krásné. Má tvar hrušky a je asi 20 km dlouhé a 13 km široké. I když to není příliš velká plocha, je velmi hluboké: 43 metrů. Na jeho západní straně se úbočí kopců svažuje do vody, kdežto na východní straně se krajina zvedá ke Golanským výšinám. Umístění jezera někdy způsobuje náhlé větrné bouře, které dokážou zběsile rozbouřit hladinu poklidných vod.

Galilea. I s moderními dálnicemi a městy je dnes mnoho věcí stejných jako v době, kdy byla psána Bible. Při procházení ulicemi Kafarnaum, Kány nebo Nazareta se vrátíte zpět do historie, udivení a uchvácení.

Galilea. Byla to jeho země. Vyrůstal zde, pracoval a kázal. Tady byl po určitou dobu velmi populární. Ale jeho původ z Galileje vyvolával u náboženských vůdců v Jeruzalémě jen pohrdání. „Hledej v Písmu a uvidíš, že z Galileje prorok nikdy nepovstane!“ řekli (J 7,52).

JAK JEŽÍŠ VYPADAL?

Byl Ježíš vysoký, nebo malý? Jakou měl barvu vlasů? Jaké měl oči? Byl pravák, nebo levák? Mluvil hlubokým hlasem? Jak gestikuloval, když chtěl něco zdůraznit? Měl svoji typickou chůzi a pohyby?

To jsou detaily, které bychom v životopisném díle očekávali. Ale přestože Bible obsahuje čtyři spisy, které se na něj zaměřují, naprosto mlčí o těchto věcech týkajících se jeho osoby.

Starověké zprávy rozhodně nevynechávaly osobní detaily, obzvlášť pokud měl pisatel k popisované osobě negativní postoj. Takže například pohanská charakteristika apoštola Pavla se vyžívá v nelichotivém portrétu: popisuje ho jako malého, plešatého, s nosem jako skoba. Pavel věděl, co o něm jeho protivníci roztrubují: „Říká se, že mé listy jsou závažné a mocné, ale osobní přítomnost slabá a řeč ubohá“ (2K 10,10).

Ježíš měl také nepřátele, kteří mu dávali různá hanlivá jména: říkali o něm, že je žrout (Mt 11,19), pijan (Mt 11,19), bastard (nemanželské

dítě – J 8,41). Ale nikde v evangeliích nečteme o tom, že by na Ježíše útočili kvůli něčemu, co by se týkalo jeho vzhledu.

Závěr je tedy jednoznačný: na Ježíšově vzhledu nebylo nic, co by ho výrazně odlišovalo od ostatních. Vypadal jako ostatní Galilejci v jeho době.

V knize Izajáš nacházíme fascinující popis trpčícího služebníka, kterého křesťané ztotožňují s Ježíšem:

„Vyrostl před ním jako proutek,
jak oddenek z vyprahlé země,
neměl vzhled ani důstojnost.
Viděli jsme ho, ale byl tak nevzhledný,
že jsme po něm nedychtili.“ (Iz 53,2)

Hollywood může Ježíše zobrazovat jako superstar, ale takový on rozhodně nebyl. Stal se nejlivnější člověkem, který kdy chodil po této planetě, ale jeho síla vycházela z něj – z toho, jaký byl, ne z toho, jak vypadal.

Takže byl-li Ježíš podobný lidem okolo něj, jak vypadali a jak vypadal on? Díky archeologii o tom máme docela dobrou představu. Židé umísťovali své mrtvé do hrobů, ale po roce či déle, když už se tělo rozložilo, posbírali kosti a umístili je do velké kamenné schrány nazývané ossuarium nebo do výklenku v hrobě. Byly objeveny stovky takových kosterních pozůstatků a ty nám ledacos odhalují o životě v Ježíšově době.

Průměrný muž byl vysoký kolem 160 cm a vážil asi 60 kg. Průměrná žena měla jen zřídka výšku nad 152 cm. Vážila méně než 45 kg.

Jak vysoký byl opravdový Ježíš? Mnohem menší, než jej západní umělci zobrazují, a mnohem menší než většina čtenářů této knihy. Měl asi jen 168 cm.

Ježíš byl Žid, takže měl hnědé nebo černé vlasy a tmavé nebo světle hnědé oči. Dejme stranou obrazy, kde je Ježíš bledý blondák s modrýma očima – ty neodpovídají reálné osobě.

Hroby však toho vypovídají mnohem více. Mnohé z nich byly pohřebními místy bohatých a vlivných, přesto odborníci odhalili z kosterních nálezů šokující poznatky. Očekávaná délka života byla hrozně nízká, polovina populace umírala dřív, než dosáhla věku 30 let. V Jásanově hrobě se z dvaceti pěti koster dozvídáme, že jen tři osoby se dožily věku nad dvacet pět let. V Kaifášově hrobě, kde se našly pozůstatky šedesáti tří osob, se jen třetina dožila dospělosti. A tak tomu bylo i jinde.

Kosti také svědčí o chorobách, které ničily lidstvo a přiváděly lidi předčasně do hrobu – příčinou často byli parazité, například tasemnice. Ve světle těchto žalostných podmínek, ve kterých žili lidé v Ježíšově době, můžeme o něco lépe pochopit, proč Ježíš zasvětil tolik ze své služby tomu, aby zbavil lidi utrpení. Komentář, který nacházíme v Matoušově evangeliu, tak dostává nový význam:

„On slabosti naše na sebe vzal
a nemoci nesl.“ (Mt 8,17)

ŽIVOT V JEŽÍŠOVĚ DOBĚ

Pro velkou většinu tehdejších lidí byl život stálým zápasem o to, jak být o krok napřed před chudobou a hladem.

Vládnoucí třída, tvořící možná jedno nebo dvě procenta populace, to měla jednoduché. Žili ve městech v bohatě zdobených domech a okázale hodovali. Mezi ně patřili i kněží. Zemědělci, řemeslníci a rybáři jedli dvakrát denně chléb a ryby, které tvořily hlavní součást jejich stravy. Jen zřídkakdy jedli jiné maso, hlavně během tří výročních návštěv v Jeruzalémě – o Velikonocích, o Letnicích a při slavnosti Stánků. Ježíš patřil do této skupiny. Byl zástupcem nižší střední třídy. Níže než tato skupina byli lidé na okraji společnosti: malomocní, nemajetní, zcela zlomení a bezmocní.

Ježíš vyrůstal v Nazaretě. Dnes má toto město kolem sedmdesáti tisíc obyvatel, ale v Ježíšově době to byla osada s dvěma sty nebo čtyřmi sty

obyvateli. Centrem vesnice byla synagoga, kde se všichni shromažďovali k sobotní bohoslužbě a kde fungovala během týdne škola.

Ježíš nejspíše uměl řecky, ale jeho mateřským jazykem byla aramejšтина. Celý Nový zákon je napsán v řečtině, která byla literárním jazykem prvního století, ale v Markově evangeliu jsou zmíněny tři Ježíšovy výroky v aramejštině (viz Mk 5,41; 7,34; 15,34).

Na rozdíl od toho, co si většina křesťanů myslí, nebyl Nazaret izolovanou a zapadlou vesničkou. Nedaleko vedla obchodní trasa a o pár kilometrů dál leželo město Seforis. Při své práci tesaře se Ježíš mohl dostat i do tohoto města, ale evangelia se nikde nezmiňují, že by kdy Seforis navštívil.

Podobně jako u lidí kolem něj, i Ježíšův oděv sestával ze dvou částí – z dlouhé tuniky zvané chitón a z pláště zvaného himation. Jeho hlavu pokrývalo něco jako klobouk, buď ze slámy, či z plsti, nebo něco jako šátek na hlavu.

V Janově zprávě o Ježíšově ukřižování je zmíněno, že vojáci držící stráž na Kalvárii si rozdělili Ježíšův oděv na čtyři díly a házeli kostkou, kdo co dostane. Tyto čtyři kousky byly nejspíše Ježíšova tunika, plášť, bederní rouška a sandály. Ona tunika, jak píše Jan, přitahovala obzvlášť pozornost, protože nebyla jako obyčejný chitón, který sestával ze dvou obdélníkových látek sešitých dohromady. Neměla švy a byla utkána odshora až dolů jako jeden díl. Měla tak větší cenu.

Pokud vojáci zabavili Ježíšovy šaty, co jej zakrývalo, když visel na kříži? Pravděpodobně vůbec nic. Ukřižování podle praktik Římanů nebylo pouze trýznivou formou poprav, ale bylo to také záměrné veřejné pohanění, aby se znásobil odstrašující účinek. Zločinci obvykle viseli na kříži nazí a Ježíš s největší pravděpodobností na tom nebyl jinak. Křesťanská zmínka datovaná do druhého století potvrzuje, že tomu bylo tak i u Ježíše.

Mnoho Židů v Ježíšově době nosilo na svých oděvech třásně či štrápce. To bylo v souladu s příkazy, které jim dal Mojžíš (Nu 15,38; Dt 22,12), což mělo nositeli trvale připomínat jeho vztah k Bohu. V evangeliích čteme o lidech, kteří se tlačili na Ježíše, jen aby se dotkli třásní či štrápců

na jeho tunice, takže to vypadá, že Ježíš jako ostatní zbožní Židé nosil trásně (viz Mt 9,20).

Jako tesař trávil Ježíš pravděpodobně mnoho svého času venku. Během své veřejné služby pak trávil venku většinu času. Cestoval od vesnice k vesnici, učil a uzdravoval. Často přeploval Galilejské jezero na lodi. Občas jej nacházíme v Jeruzalémě, ale zdá se, že se vyhýbal velkým galilejským městům – Seforis, Tiberias a Přímořské Cesareji.

V Janově evangeliu čteme: „Všichni se vrátili do svých domovů. Ježíš však odešel na Olivovou horu“ (J 7,53–8,1). Strávil tam noc? Nejspíš. Byl člověkem, který se cítí venku dobře. Od té doby započal Ježíš své veřejné působení a byl stále na pochodu. Z toho, co víme, můžeme usuzovat, že jen jednou se svezl. Stalo se to až na samotném konci při promyšleném plánu na přitažení pozornosti k naplnění prastarého proroctví o izraelském králi. Vjel do Jeruzaléma na oslátku (Mt 21,1–9; J 12,12–15).

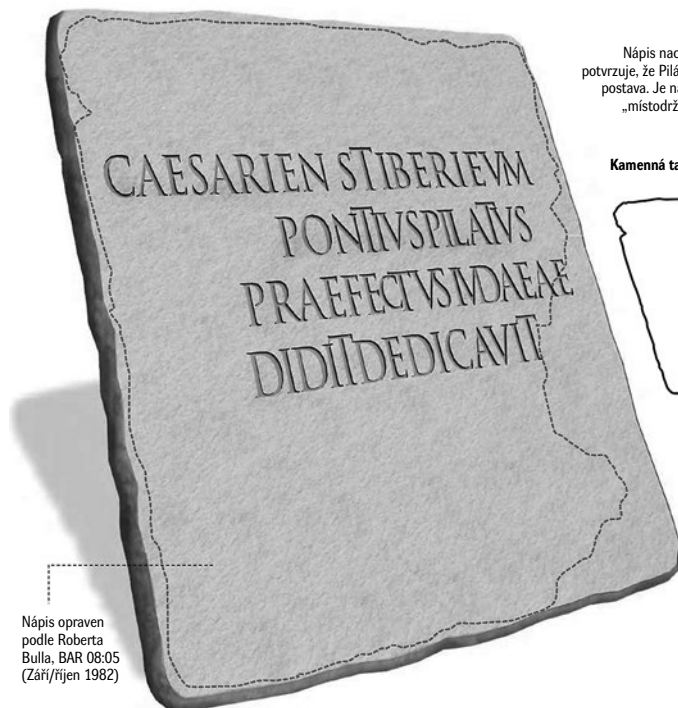
Jinak chodil Ježíš pěšky. Ušel 250 km z Galileje do Jeruzaléma a zpátky na výroční slavnosti. Samozřejmě byl Ježíš i v tomto velmi podobný svým současníkům. Lidé tehdy nevladli automobily ani jízdní kola. Celý život chodili.

Ježíš nebyl slaboch. Jeho ruce byly silné od tvrdé práce, jeho nohy měly nachozeno stovky kilometrů po silnicích. Jeho tvář byla opálená od nesčetných hodin na přímém slunci.

JEŽÍŠOVA DOBA

Řím vládl světu a Palestina byla zapadlou provincií na východní výspě říše. Judským místodržitelem tohoto římského teritoria za doby Ježíšovy služby byl Pilát Pontský, který vládl v letech 25–37 po Kr. Jeho jméno se objevilo na nápisu, který byl nalezen v roce 1961 v Přímořské Cesareji, kde je označen jako „judský prefekt“.

NÁPIS PONTSKÉHO PILÁTA

Nápis opraven
podle Roberta
Bulla, BAR 08:05
(Září/říjen 1982)

Nápis nacházející se v Cesareji – potvrzuje, že Pilát Pontský je historická postava. Je na něm představen jako „místodržitel (prefekt) v Judeji“.

Kamenná tabule v dnešní podobě

Text byl vážně poškozen, ale zdá se, že původně zněl takto:
„Obyvatelům Cesareje, Tibérium, které dal zasvětit Pontius Pilát, prefekt Judska.“
„Tibérium“ byl chrám zasvěcený císaři Tibériovi, kde byl uctíván jako božstvo.

Byla to těžká oblast ke spravování. Jak před Pilátem, tak i po něm v Palestině doutnalo napětí, které pravidelně vyústilo do otevřených konfliktů Židů proti pohanům, Židů proti Římanům, Židů proti Samařanům, bohatých proti chudým, obyvatelů vesnic proti obyvatelům měst. Domácí teroristé známí jako sikariové („muži s dýkou“) otevřeně vraždili své oponenty (viz Sk 21,38). Provincie nakonec povstala do války proti Římu. Následný konflikt, brutální a krvavý, skončil zkázou chrámu, když římský generál Titus v roce 70 po Kr. město vyplenil.

Židé ztratili svou nezávislost v roce 73 př. Kr., když si Řím podmanil poslední hasmoneovské vládce a anektoval Palestinu. Ustanovili krále,

Heroda Velikého, který byl chráněncem Říma: vládl od roku 40 př. Kr. až do roku 4 po Kr. I když byl podle svého občanství i náboženství Žid, byl Idumejec v pokrevní linii a Židé ho nenáviděli. Byl brutální a bezcitný – zavraždil tři své syny a jednu manželku. Je zmiňován v Matoušově evangeliu 2,16–18 jako král, který nařídil vyvraždění nemluvňátek v Betlémě.

Po Herodově smrti se Palestina rozdělila mezi jeho syny Archelaa a Antipatera (Antipas). Oba tito králové jsou zmíněni v evangeliích, stejně jako třetí syn Filip, jehož žena Herodias se s ním rozvedla a vdala se za jeho bratra Antipu, za což je oba Jan Křtitel kritizoval (viz Mt 14,3; Mk 6,14–20).

HERODOVÉ ZMÍNĚNÍ V BIBLI

1. Herodes Veliký: král Judska a celé Palestiny v době Ježíšova narození. Původem byl Idumejec, ale občanstvím a vyznáním Žid. Vládl v letech 40 až 4 př. Kr. Byl krutý a bezcitný. Nechal zavraždit tři své syny a jednu ze svých manželek. Na počátku 20. let nechal přebudovat Zerubábelův chrám, který byl ve zchátralém stavu.
2. Herodes Archelaos: vládce Judska a Samařska během Ježíšova dětství.
3. Herodes Antipas: vládce Galileje a Pereje za doby Ježíšova působení. Vzal si Herodiadu, svou neteř a manželku svého nevlastního bratra Filipa.
4. Herodes Filip: Antipův bratr a první manžel Herodiady.

Židé nenáviděli římské posádky, cizí vojáky pochodující jejich zemí a také skutečnost, že museli platit daně císaři. Vyhlíželi a doufali, že povstane nový král z jejich středu, pomazaný jako král David za starých dobrých časů, který vyžene okupantské armády.

Pak vpadl na scénu Jan Křtitel. Lukáš uvádí: „Lidé byli plni očekávání a všichni ve svých myslích uvažovali o Janovi, není-li on snad Mesiáš“ (L 3,15). Jan jim odpověděl, že není tím očekávaným Mesiášem – ten se teprve brzy objeví.

Mezi Židy v Ježíšově době byly tři hlavní židovské náboženské skupiny – saduceové, farizeové a esejci. První dvě se v evangeliích

objevují v roli těch, kteří Ježíši oponovali; esejci tam ovšem zmíněni nejsou. Hodně se toho o nich dozvídáme ze spisů Josepha Flavia a ze svitků od Mrtvého moře, což je nějakých devět set dokumentů, které přežily v jeskyních v opuštěných kopcích nad Mrtvým mořem po společenství v Kumránu. Esejci byli velmi kritičtí k jeruzalémské vládnoucí třídě – kněžím, kteří se soustředili kolem chrámu.

ŽIDOVSKÉ NÁBOŽENSKÉ SKUPINY V JEŽÍŠOVĚ DOBĚ

1. Saduceové. Kněžská třída soustředěná okolo chrámu. Nevěřili ve vzkříšení ani v existenci andělů. Přijímali jen pět Mojžíšových knih. Byli mezi Židy spíše liberální stranou.
2. Farizeové. Soustředili se kolem synagog a ústní tradice. Věřili v anděly a ve vzkříšení. Přijímali zákon, proroky i spisy. Byli konzervativní stranou, nástupci chasidim („těch svatých“). Většinou mezi ně patřili i zákoníci.
3. Esejci. V Bibli zmíněni nejsou. Obvykle jsou ztotožňováni s komunitou v Kumránu, která vytvořila svitky od Mrtvého moře.
4. Zélóti. Revolucionáři, kteří se snažili svrhnout vládu Římanů.
5. Herodiáni. Podporovali Heroda Antipu.

Židovské náboženství bylo soustředěné kolem Tóry, zákona daného Mojžíšovi. Profesionální skupina náboženských učitelů a písařů se specializovala na interpretaci Písma. Jejich důmyslné výklady a aplikace Tóry do rozličných životních situací byly považovány za stejně cenné jako samotný zákon. Později byly tyto výklady poskládány dohromady a kodifikovány do Mišny a následně do Talmudu.

Písaři byli v Ježíšově době farizeové. V evangeliích nacházíme Ježíše, jak přísně kárá jejich pokrytectví a dezinterpretace Písma, kterými vložili na lidi těžká břemena.

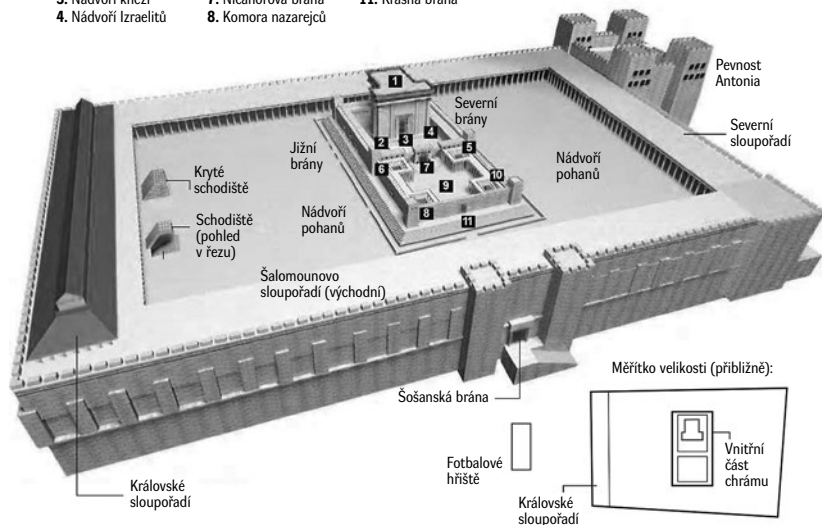
Existovaly dva Talmudy vytvořené dvěma skupinami židovských učenců: Babilónský talmud (kolem roku 600 po Kr.) a Jeruzalémský talmud (okolo roku 400 po Kr.). Babilónský talmud je obsáhlejší a respektovanější.

Teologové tehdejší doby učili, že bohatí měli to nejlepší z obou světů (světského i duchovního). Jak pro saducee, tak i pro farizee a písáře bylo bohatství výrazem Božího požehnání. Naproti tomu velká většina běžných lidí s četnými nemocemi a obtížemi sehnat jídlo na stůl byla terčem jejich opovržení. Pohrdavý postoj náboženských vůdců je shrnut ve slovech velekněze a farizeů: „Jen tahle chátra, která nezná zákon – kletba na ně!“ (J 7,49).

HERODŮV CHRÁM A CHRÁMOVÁ HORA

Král Herodes Veliký začal s rekonstrukcí chrámu okolo roku 20–19 př. Kr. Celkové rozšíření chrámu včetně velké Chrámové hory bylo dokončeno až kolem roku 62–64 po Kr., aby chrám nakonec roku 70 po Kr. zničili Římané.

1. Svatyně	5. Komora malomocných	9. Nádvoří žen
2. Oltář	6. Komora na olej	10. Komora na dřevo
3. Nádvoří kněží	7. Nicanorova brána	11. Krásná brána
4. Nádvoří Izraelitů	8. Komora nazarejců	

A do tohoto světa přišel Ježíš z Nazareta. Byly to neklidné časy s nepokoji, vzpourami a vraždami. Porušený svět plný lidí zatížených nemocemi a umírajících v mladém věku. Zaostalý svět, ve kterém šlo bohatství ruku v ruce s náboženskými posty, ale který vedl běžné lidi k tomu, aby se chytali každého záblesku naděje. A byl to svět, ve kterém očekávání příchodu zachránce – Mesiáše – planulo v srdcích mnohých mužů i žen.

PLNOST ČASU

„Když se však naplnil stanovený čas, poslal Bůh svého Syna, narozeného z ženy, podrobeného zákonu,“ napsal apoštol Pavel sboru do Galácie (Ga 4,4).

Tuto myšlenku už jsme v evangeliích slyšeli. Když Ježíš začal svou kazatelskou službu, řekl: „Naplnil se čas a přiblížilo se království Boží. Čiňte pokání a věřte evangeliu“ (Mk 1,15).

Ježíš přišel v čas – v Boží čas. Nebylo to nic náhodného, nic nahodilého. „Boží plán se však – stejně jako hvězdy na svých vesmírných drahách – nepředbíhá ani nezpožďuje“ (*Touha věků*, s. 19). Starozákonní proroci předpověděli jeho příchod v celé řadě konkrétních textů. Kniha Daniel poskytuje časový rámec, kdy se má Mesiáš objevit (Da 9,24–27).

Konečně na nebeských hodinách uhodila ta pravá hodina. Po tak dlouhé době konečně nastal ten pravý okamžik!

Tento pohled na čas nám pomáhá pochopit Ježíšova genealogie, kterou Matouš začíná své evangelium (Mt 1,1–17). Výčet Ježíšových předků, který jde zpátky až k Davidovi a Abrahamovi, je v několika ohledech selektivní, ale klíč k němu nacházíme v 17. verši: „Všech pokolení od Abrahama do Davida bylo tedy čtrnáct, od Davida po babylónské zajetí čtrnáct a od babylónského zajetí až po Krista čtrnáct.“

V plnosti času, přesně v čas určený Bohem – to je okamžik, kdy Ježíš přišel na tento svět. Bůh, který má minulost, přítomnost a budoucnost před očima, to vše viděl a naplánoval.

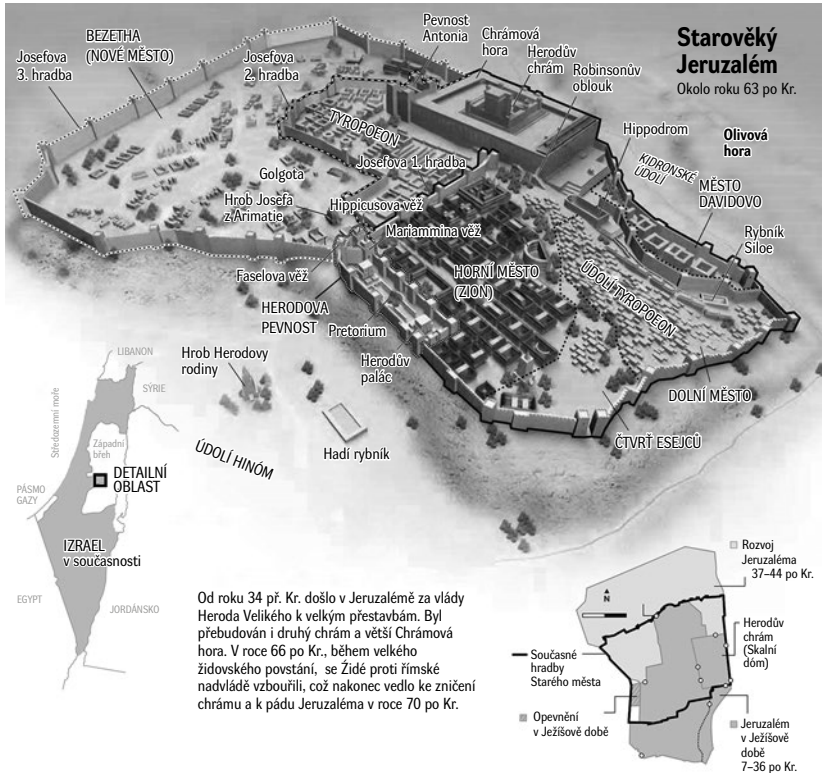
Znamená to snad, že ještě před jeho narozením byl Ježíšův život, jeho služba a smrt „nalajnovány“ s dopředu určeným koncem? Vůbec ne. Při pozorném studiu jeho života uvidíme, jak byl zranitelný a jak mohl v této své božské misi selhat. Je ale zajímavé, že měl po celou dobu vědomí Božího času. „Ještě nepřišla má hodina,“ říkal často během své služby (J 2,4; 7,6) a pak na konci prohlásil: „Přišla hodina“ (J 12,23.27).

Historikové vypořozovali, že v době, kdy se Ježíš objevil, byl svět připraven na šíření dobré zprávy, kterou kázal i žil. Poukazují na mír a stabilitu velké části tehdejšího světa nazývanou *Pax Romana* – šlo o dlouhé období míru, které zajistil Řím. Zmiňují dobrou kvalitu a propojenost silnic, které všechny vedly do Říma, což umožňovalo mezinárodní dopravu a vyčištění moří od pirátů. Navíc zde došlo i k jazykovému ujednacení – latina byla oficiálním jazykem říše, řečtina byla jazykem literátů – což usnadňovalo komunikaci. Díky tomu mohl Pavel psát dopisy v řečtině a ty se šířily do daleka.

Mohli bychom zmínit ještě další souvislosti, abychom hlouběji pochopili Pavlova slova: „Když se však naplnil stanovený čas, poslal Bůh svého Syna.“ Ježíš přišel přesně včas jako vrchol a naplnění tisíců let lidského očekávání a Božích příprav. Přišel právě tak, jak prorokoval Daniel ve svém proctví o sedmdesáti týdnech (viz Da 9,24–27).

Nyní se můžeme zblízka zaměřit na Ježíšův příběh. Nejdříve si však potřebujeme z odstupu důkladně prohlédnout čtyři pojednání – Matoušovo, Markovo, Lukášovo a Janovo – která budou základem našeho poznávání. Ověříme si, zda můžeme důvěřovat evangeliím, že nám zprostředkovávají spolehlivé informace o dějinách.

JERUZALÉM

DOPORUČENÉ ČTENÍ

Izajáš 52,13–53,12

Touha věků: 2. kapitola – Vyvolený národ; 3. kapitola – Čas se naplnil